

Albertine

Taler

Christian Krogh

Omstændigheder

Forsvarstale i Høyesterett

- 1 «Verdens Gang»s referat 19. oktober 1887.

Højstærværdige Herrer, Rigets øverste Dommere.

- 5 For at vise Dem, hvor urimelig jeg synes, den er denne Justisdepartementets Anklage for Krænkelser af Sædelighed og Blufærdighed, vil jeg læse op for Dem Bogens Fortale. Jeg havde allerede skrevet den og trykket den, men saa tog jeg den væk i sidste Øjeblik, for at Bogen skulde virke bare ved sig selv. Den lød saa:

10

«Naar denne Bog har undgaat Justitsens Tiltale - saa er det, fordi jeg fandt, at det ikke var denne Bog, som paa den naturalistiske Litteraturs Vegne burde optage kampen med dette Lands Politi. Dertil gik den mig ikke dybt nok ned i de Menneskers Sjælsliv, som den vilde Skildre - og hvem af os er det vel, jeg mener os, nulevende Slægt, som har levet sig slig ind i de lavere Klassers Liv, at han kan levere levende Menneskeskildringer dernedefra? Nej - vil vi skrive Naturalisme, saa får vi nok holde os til den Sfære, hvor vi hører hjemme, og derfor er det, at jeg først i min næste Bog vil slaa et Slag for Naturalismen. Paa denne vilde jeg ikke sætte noget ind - og saa sløjfede jeg en Række Scener - meget karakteriserende for Albertine, men ikke meget departementale og beholdt bare de aller - allernødvendigste.»

20

- De ser altsaa, højstærværdige Herrer, jeg havde siddet og tænkt paa Justisdepartementet, mens jeg skrev - jeg havde virkelig af hensyn til dette moralske Departementet med Hr. Sørensen i Spidsen besluttet mig til at være saa discret, som det paa nogen Maade kunde gaa an.

25

Men jeg havde ogsaa andre Hensyn at ta.

30

For det første - højstærværdige Herrer - jeg vilde ikke være slibrig. Jeg vilde ikke ha dette, at naar de læste nedover her, om hvordan hun gaar ind i Soveværelset og vender sig i Døren og siger: «Jamen jeg tager ikke af mig Klæerne,» jeg vilde
35 ikke ha, at de saa skulde bli siddende der og fantasere over, hvor liderlig mon den blev, den Scenen derinde - bag de nedslupne Portiérerne - i det rødlige Skjæret af Maaneskinslampen. Jeg vilde ikke det. De skulde værsgo følge med videre, og derfor saa slog jeg Portiérerne helt tilside og bare lod dem se:
«... Med engang blev den lysegule Striben mellem Portiérerne borte, og der kom
40 noen ind. En kom hen og klappet hende paa Hodet og kyssede hende paa Panden. Eau de Lubin! Der var noen, som klædte af sig - først dunkede en Støvle blødt mod Gulvtæppe ossaa om lidt en til. Hun hørte et Uhr bli' trukket op, og saa blev det hængt op paa Væggen over Sengen.
Hun fik et Kys paa Panden, og hun bøjede Hodet bagover for bedre at kjende
45 den fine Lugten - og saa fik hun et langt paa Munden - et langt og saa flere bagefter og saa endda flere.
Hvad var det, hvad var det, hvor var hun? Hun følte en knugende Vægt paa Brystet, saa hun var nær ved at kvæles. Der var noget, som gjorde forfærdelig ondt. Et Skrig - - - det var hendes, og ædru og angst til Døden forstod hun med
50 engang alt og klorte og slog og krefsede og skreg. -

«Hysch, hold Kjæft», sa' en forpustet Stemme lige i hendes Øre - det blev en lang kamp som for Livet, men to Arme af Jern holdt hende fast, og hun lukkede
55 Øjnene.

Om en Stund trængte et flakrende Skin ind under Øjenlaagene. En Fyrstikke blev tændt, og hun saa Winther staa foran den store Vaskevandsbollen med et Stearinlys ved Siden af sig. - Hodet med den sorte, kortklippede nakke var bøyet forover, og nedenfor den gulgraa Jæger-Skjorte stak de to stygge, lodne,
60 hjulbente Ben. - Gud hvor hun hadede ham!»

Se saa - nu har de set det, og nu har de ikke alene faat vite med det samme, hvad hun følte ligeoverfor denne Winther, og det vilde jeg jo ogsaa gjerne, de skulde,
65 for ellers forstaar de jo ikke denne Albertines Rredsel for Politiet, og hvad den har drevet hende til - men nu slipper de ogsaa at sidde der og fantasere over,

hvor liderlig den blev den Scenen derinde bag de nedslupne Portiérerne i det rødlige Skjæret af Maaneskinslampen - nu kan jeg faa dem med mig ind til Mor
70 Kristiansen igjen, hvor «Gamlen var kommet hjem fra Ishavet Torsdagen efter og havde drukket sig fuld hver Dag og vært rasende sint over Vaarkaapen og Hatten og alting, men især over Jersey-Livet og Snorebroderierne paa det» - og det havde jeg ikke faat, hvis jeg havde strøget den Scenen, som Justitsdepartementet ikke liker.

75 Jeg vilde ikke være slibrig, og saa vilde jeg ha dem med. Jeg vilde ha dem med. Ja - ogsaa var der en Ting til- jeg vilde bli forstaat - og det var ikke bare denne Rædselen for Politiet. En anden Ting, som det var mig ligesaa magtpaaliggende, at de skulde forstaa - det var det, som jeg forklarer dem i den Scenen, som Justitsdepartementet minst af alt liker, og som lyder saa:

80

«Konstabelen lukkede op Døren, og glad over at slippe at bli set længere paa af alle disse sminkede, frække Vika-tøserne skyndte hun sig over Tærskelen og gjorde et Par forte Skridt ind paa Gulvet i det giftiggrønne Værelset med de
85 feengselsgule Treepanelinger og feengselsgule Treemøbler paa det graa Gulv. Men pludselig stansede hun braat op. Vejret gik fra hende, og hun snappede efter Aande, mens Knæerne skjalv imod hverandre.

Der, lige imod hende, paa den anden Side af det store, fængselsgule Bordet midt i Værelset - der stod den jo - Stolen - den forfeerdelige Stol, hendes evige Skræk,
90 hendes uafladelige Angst, men som hun havde glemt igjen en Stund derute under de offentlige Fruentimmernes frække Øjne. Der stod den, høj og fæl, mindst en Meter højere end Bordet, med en halvrund Indskjæring i det brunslidte, læderbetrukne Sæde og en lav, skraa Ryg, der stod den, visende sin uhyggelige Profil, og foran den lille Trappen, som førte op til Sædet stod en ung
95 Herre, som hun ofte havde set ved Musiken paa Karl Johan - med sort liden Knebel og mørke Øjne og rettede paa sin Lorgnet, mens han ventede paa hende.

Blodet bankede i Tindingerne, Knæerne skjalv imod hverandre, og hun snappede tungt efter Vejret.

100 Umuligt, umuligt, hun maatte synke i Jorden af Skam. - Aldrig stige op paa det forfærdelige fængselsgule Stilladset...bare hun havde kunnet synke ret ned i Jorden!

Men med en befalende Gestus pegte han derhen, den ældre, lyse, skjægløse Herre, som stod derborte ved den fængselsgule Vasken mellem Vinduerne og
105 tørrede Hænderne paa det hvide Haandklæ. - Han pegte derhen med den hvide,

halvvaade Haanden saa befalende, at hun gik, syntes ikke, hun kunde, men gik alligevel bortover det graa Gulvet langs det store, gule Bordet.

110

Foran Stolen, ved Trappen stansede hun med nedslagne Øjelaag og Øjnene feestet i Gulvet, og den unge Herren med den sorte Knebelen, som hun kjendte fra Musiken, rettede igjen paa Lorgnetten og sa' ganske ligegyldig:-

«Værsgo, seet Dem op!»

115 Hun saa op paa ham med store, forvildede Øjne som om hun ikke forstod. Men han rørte ikke en muskel i Ansigtet, bare pegte paa den lille Trappen og sa' -:

«Vil De gaa op af de Trinene der og sætte Dem paa det Sædet der» - og med et lidet Smeld lod han Haanden falde flad ned paa Læderbetrækket.

120 Hun blev staaende endnu et Sekund, saa greb Hjælpeløsheden hende helt, og igjen gik Benene mekanisk afsted og bar hende opover Trinene.

Men kommen op paa det Øverste Trinet vendte hun sig lynsnart om, og idet hun dumpede ned i Sædet med Knæere presset tæt imod hverandre, greb hun med begge Hænder om dem og glattede Kjolen godt ned om Lægge og Ankler

125 og blev saa siddende der med en Haand paa hvert Knæ, bøjet lidt foroverm, og stirrede der oppe fra sit ophøjede Sæde forvildet ned paa Assistenten og paa Doktoren og paa Assistenten.

Men ingen af dem saa paa hende. Doktoren hængte rolig det hvide Haandklæ fra sig paa den færgselgule Paneling og satte sig hen ved det store gule Bordet

130 foran Protokollen - og Assistenten saa ikke højere op end til Stolens Sæde og sa' rolig belærende:

«Du maa sætte dig helt ind i Sædet og lænde dig tilbage mod Ryggen.»

Hun saas ig hjælpeløst om, og Sveden sprang kold frem paa Tindingene, men saa pludselig flyttede hun sig helt ind i Sædet og faldt med Haandbagen over

135 Øjnene og en eneste tør Hulk tilbage mod Stolens stærkt bagoverbøjede Ryg, mens hun uvilkaarlig uden at vide det pressede Knæerne haardt imod hverandre som i bevidst Angst for det, der nu skulde ske.

Og mens hun laa der med Haanden over Øjnene, tilbakelænet oppe i den høje Stolen, med Læggerne og Fødderne hengende ned fra Kanten af Sædet, næsten

140 bevidstløs af Skam, følte hun klæerne bli brættetop om Hofterne og lagt henover Brystet. Og det blev koldt omkring de sammenpressede Knær, og på hvert af dem la' der sig en varm Haand, som tog Tag og vilde bryde dem fra hverandre.

Hun bed Tænderne sammen og stred imod alt det, hun aarkede, men de to Hænder blev for stærke - da pludselig Doktoren for op og stampede i Gulvet og skreg med brutal Stemme:

150 «Tror Du, det er for Moro Skyld, vi staar her da, Tøs? Værsgo - Knæerne fra hverandre!»

Assistenten havde sluppet - men hun rørte sig ikke, bare bed i Fortvilelse Tænder og Knær endnu fastere sammen end før og pressede Haandbagen ind mod Øjnene saa hardt, at hun saa Stjerner.

155

«Naa,» skreg den brutale Stemmen, denne Gang lige henne ved hende, og det stampede igjen i Gulvet - «blir det til noe? eller skal jeg...»

Og greben af Rædsel følte hun de skjælvende Knær rent mekanisk gaa fra
160 hverandre, og hun syntes, hun matte dø af Skam, og alt gikk rundt for hende, og det sortnede for Øjnene, og hun trodde, hun skulde besvime.

Saa pludselig følte hun Instrumentet mod sit blottede Legeme, og hun skvat til, men blev saa liggende der i dyb Rædsel uden at turde røre en muskel og med en rent unaturlig klar Bevidsthed... Du store Gud - hun laa her altsaa virkelig nu,
165 det var hende, hende selv, som laa her i denne forsmædelige Stolen med Klærne opover Brystet, og han, den unge Herren, med Knebelsbarter og Lorgnetten, som hun kjendte fra Musiken, han stod virkelig der foran hende og undersøgte hende med Sprinkelhornet - utænkeligt, som det var, saa var det dog sandt - og endda var hun ikke død af Skam...

170

Hun laa der en Stund forbauset med Haandbagen og fik se det øverste af den hvide Panden hans med det sorte velkjæmmede Haar, skilt i Midten mod Vindusruden - og hun følte Sprinkelhornet bevæge sig...utroligt!

175 Og han trak Hodet lidt tilbage og la' det lidt paa Skakke for at se bedre, og hun saa med forbauselse paa dette rolige, forretningsmæssige Ansigt - - som om ingenting var paafærde!

Men saa blev hun ganske rolig og begyndte at tænke.

...Nej, men der var jo hellre ikke noe paafærde for ham. Naar han var færdig med
180 hende, skulde han jo undersøge den næste, en af de andre derude, og saa en til, en efter en, allesammen. Og imorgen ligedan og igaar og hun huskede pludselig paa, hvor slidt det var, dette brune Læderbetrækket - - her havde jo Oline ligget og alle hendes Veninder fra den Tiden - og her havde jo Jossa ligget og Valeria -

185 allesammen, de hun kjendte, saa havde de jo maattet op i denne Stolen - og nu hun ogsaa.

Og i Grunden var det jo ikke saa farligt heller - nu var hun jo ganske rolig - det var Skrækken, som var det værste - pyt san!

190

Oline havde saamæn Ret - hun havde været dum. Tænke sig alt det Sludderet, hun havde siddet og tænkt paa hjemme ved Vinduet foran Maskinen! - Stygt! stygt! stygt; - det var i Grunden alt, hun havde tænkt - havde aldrig vovet at tænke sig det slig, som det var, det stygge! Naar alt kom til alt, saa var det bare
195 Sludder med dette stygge - og hun havde nær begyndt at le ved Tanken paa, at hun ikke havde kunnet forstaa, at Gamla havde kunnet gjøre noget saa stygt med'n Far.

Men pludselig blev Sprinkelhornet tat bort, og hun hørte Assistenten si': «Nej - ingenting,» og følte, at han brættede Klæerne nedover Hofterne igjen.

200 Hun blev liggende med Haanden for Øjnene.

«Ja nu er det forbi,» sa' han, «nu kan Du gaa ned igjen.»

Hun tog Haanden fra Øjnene, rejste sig lidt forvirret og steg ned. Og nu, da hun ikke længer var nøgen, nu kom Skammen igjen, og hun blev rød som dryppende Blod. Men ingen la' Mærke til det engang. Doktoren derhenne ved
205 Bordet saa ikke op, bare bladede i Protokollen, og Assistenten bare sa' «Værsgo - nu er det ikke mere» i den ligegyldigste Tone af Verden og fulgte hende hen til Døren og ropte: «den næste», og snart var hun kommet over Tærsklen. Og før hun kom derud, havde hun alt faat den blege, fine Olivenfarven sin igjen - og frejdig, som om ingenting var, mønstrede hun, nu, da hun gik igjennem

210 Venteværelset, disse offentlige Fruentimmer, som havde generet hende saa, da hun gik ind, deres Ansigter, deres Klæer, deres Hatter.

«Hu har vist sleppi Visitation, hu',» sa' en af dem lidt forundret.

«Hu' har vel det da,» sa' et par andre.»

215

Vil De være saa god - højstærværdige Herrer - at sige mig: Hvordan skal jeg faa Folk forklaret dette med Skammen, som dør pludselig med et Slag for aldrig at vaagne mer uden ved simpelthen, som jeg her har gjort at sige, hvordan det gik til.

220 Vil De være saa god at sige mig det, højstærværdige Herrer - enten De eller det høje Departement.

Det er umuligt.

225 Men dette siste Kapitlet, som egentlig skulde hedte: To Aar senere - det kunde jeg da gjerne ladet bli!

Ja - kanske - kanske det! Jeg havde jo ogsaa tabt Albertine af Syne de Par Aar, og jeg vidste ikke, hvordan hun var blevet slig, men at hun var blevet slig, det havde jeg
230 set, og det havde grebet mig sterkt.

Ja - jeg kan gjerne sige, at først da var det, jeg helt du forstod det, som tidligere var sket. Det var, dengang jeg saa det, at jeg bestemte mig til at skrive denne bog. Scenen selv havde jeg ikke tænkt at tage med. Men da jeg saa havde skrevet ned de to tidligere Begivenheder og det, som hørte med for at forstaa dem, saa følte
235 jeg en Trang til at slænge den hen paa Papiret denne siste Scenen ogsaa. Jeg var jo selv blevet grebet af den i Virkeligheden og den havde hos mig uddybet det Indtryk, som de to tidligere Begivenheder havde gjort paa mig. Skulde den ikke gjøre det samme paa de andre? Jeg troede det, ogsaa skrev jeg den, uagtet jeg jo maatte sige mig selv, at jeg blev nødt til delvis at stryge de udepartementale Ord -
240 som hun havde skreget ud af Døren. Jeg skrev den ned og satte den ind - den ogsaa.

«Oppe paa Toppen af Bakken stansede de. For over paa Hjørnet af
245 Vinkelgaden, oppe paa den lille Stentrappen derover, der var Døren staat op paa vid Væg, og midt i Lampelyset, som strømmede du paa Gaden og kløvede Skyggen langs Husvæggen for saa at forsvinde i det stærke Maaneskin udenfor, der stod en stor Pige og ropte dem an. Stærke Hfter under et kort rødt Uldskjørt med hvide Strømper under, en svær Barm under den blege
250 Natrøje og et stort sort Haar uordentlig hængende nedover Skuldre og Hals. «Kom ind til mig da, Gutter!» Ropte hun med høj Stemme. «En efter en - allesammen! Dere skal faa det gratis! Kom -----!»

Pigerne i de omkring liggende Husene kom du paa Gaden og lo af hende.
«Men er du rejnt gælen da, Albertine,» sa' en af dem, «eller aa er det, som gaar
255 af dig?»

«Død og Pine,» hviskede Helgesen til de andre, «det er jo Albertine! Nej, det er for væmmeligt. - Kom, lad os gaa!»

«Aa, jeg er saa kaat, Jente, saa du vejt d' ikke,» svarte Albertine og vendte sig igjen mod de unge Herrerne.

260 «Kom ind til mig, Gutter!» ropte hun igjen. «Kom ind til mig! - én for én...allesammen... Dere skal ikke betale...kom ---!»

Men ingen af dem fik Lyst. Hun saa brillant du, der hun stod oppe paa Trappen, midt i Døraabningen, i Lampelyset, som strømmede ud igjennem den
265 aabne Døren; men ingen af dem fik Lyst paa hende - de gikk videre.
Og som de skled paa Sneen ned af den bratte Bakken forbi Dueslaget til Mellemgaden, hørte de hende jamre sig for de andre Jenterne der oppe:
«Jøsses! Jøsses! » skreg hun, «skal jeg da være Hore og endda ikke -----? Jøsses! Jøsses! ---»
270 Saa var de om Hjørnet af mellemgaden og kunde ikke høre mer.»

Det var i det hele taget disse tre Begivenheder, som havde grebet mig mest i den virkelige Albertines Liv: først denne Politirædsel, som dengang oppe hos
275 Winther fuldstændig havde bedøvet hendes kvindelige Blufærdighed - saa Poliyivisitationen der oppe paa Raadstuen, som for bestandig havde gjort det af med dennesamme Blufærdighed, og saa det endelige Resultat, Enden paa det Hele - det, som jeg havde seet dernede i Vika. Saa stærkt havde de grebet mig, disse tre Begivenheder i Albertines Liv, saameget havde de git mig at tænke paa,
280 at hele mit Livssyn var blet et andet og jeg selv en anden.
Og - saa skulde jeg ikke faa Lov til at si til de andre-: Se her, hvad jeg har set! og lægge det frem for dem slig, som jeg havde set det - for derved ogsaa at faa dem til at tænke paa alt det, jeg var kommet til at tænke paa, saa at ogsaa de kunde komme til at faa et andet Livssyn, og derved ogsaa komme til at bli andre
285 Mennesker, end de var.
Det, som havde grebet mig mest af alt, hvad jeg har set, det skulde jeg ikke ha Lov til at fortælle om til andre, det skulde jeg ikke faa Lov til at skrike du, saa de kunde høre det allesammen.

290 Hvad betyr de da, høystærværdige Herrer - de Ord i Grundlovens §100: Trykkefrihed bør finde Sted?
Betry de, at det, som er mig ligegyldigt, eller som ikke har grebet mig no' større, - det har jeg Lov til at fortælle, men at det, som har grebet mig mest, det, som har
295 grebet mig slig, at det har været istand til at omkalfatre hele mitt Indre, og git mig et helt nyt Syn paa Livet, det maa jeg holde indestængt herinde, selv om jeg skulde kvæles ved det. Jeg maa skrive, hvad jeg vil, men bare ikke det, som ligger mig mest paa hjerte.

300

Er de da ironisk ment - de Ord i vor Grundlov:

Trykkefrihed bør finde Sted?

305 Staar de der bare for at haane os, som føler Noe, ved det, vi ser, og som har en
Trang til at skrike det du til alle de andre, det, vi ser og føler.

Nej - højestærværdige Herrer!

Trykkefrihed bør finde Sted.

310 De er alvorlig ment, disse Ord - det er ikke Ironi - det er ikke en Haan imod os,
hvis Natur det er at skrike det ud, det, som vi ser, og det Indtryk, vi faar.
Trykkefrihed bør finde Sted, og derfor saa tar jeg her Grundloven i min Haand
og forlanger Beskyttelse imod dette Angreb paa den helligste og umisteligste
Ret, jeg som norsk Borger har, Retten til offentlig at si, hvad der ligger mig paa
315 Hjerte.

Og De kan ikke nægte mig denne Beskyttelse, højestærværdige Herrer, - De har
ingen Ret til det. Jeg har hverken forsætlig eller aabenbart - ja end ikke
320 hemmeligen «enten selv vist eller tilskyndet andre til at vise Ringeagt mod
Sædelighed». Det er et Grundlovsbrud, hvis jeg blir dømt. Mit Forsæt - det ved
De jo nu - højestærværdige Herrer, det har jo været, det var jo dette: Som jeg selv
var blet tat, slig, at hele mit Livssyn var blet forandret, saa skulde ogsaa de andre
gribes og faa sit Livssyn forandret. Det var mit Forsæt, højestærværdige Herrer,
325 det var, hvad jeg forsætteligen har gjort - og det, jeg aabenbarligen har gjort, det er
ialfald noget i den Retning, for jeg har bragt de Folkene til at se paa de Tingene
der. Jeg henviser trøstigt til Albertinemøderne og Albertinetoget og til Artiklerne
i en stor Del af Pressen.

Nej! Det er ikke blot ikke aabenbart, at jeg har vist Ringeagt mod
330 Sædeligheden, men det er aabenbart at jeg ikke har gjort det og derfor,
højestærværdige Herrer!: med Grundloven i min Haand forlanger jeg Beskyttelse
mod dette Hr. Sørenssens og Hr. Sverdrups raa Angreb paa den helligste og
umisteligste Ret, jeg som norsk Borger har - Retten til offentlig at si, hvad der
ligger mig paa Hjerte - og De kan ikke nægte mig denne Beskyttelse,
335 højestærværdige Herrer.
De har ingen Ret til det. Det er et Grundlovsbrud, hvis De gjør det.

Kilde

Christian Krogh: Albertine. Med forfatterens forsvarstale for Høyesterett, Den norske bokklubben, Oslo

1995, s. 134-144.

Emner
Forsvarstale

URI

345 <https://www.virksommeord.no/tale/albertine>

350

355

360

365

370

375